ePublishing

Lexicographic Bulletin

Vol 26 (2012)

Lexicographic Bulletin

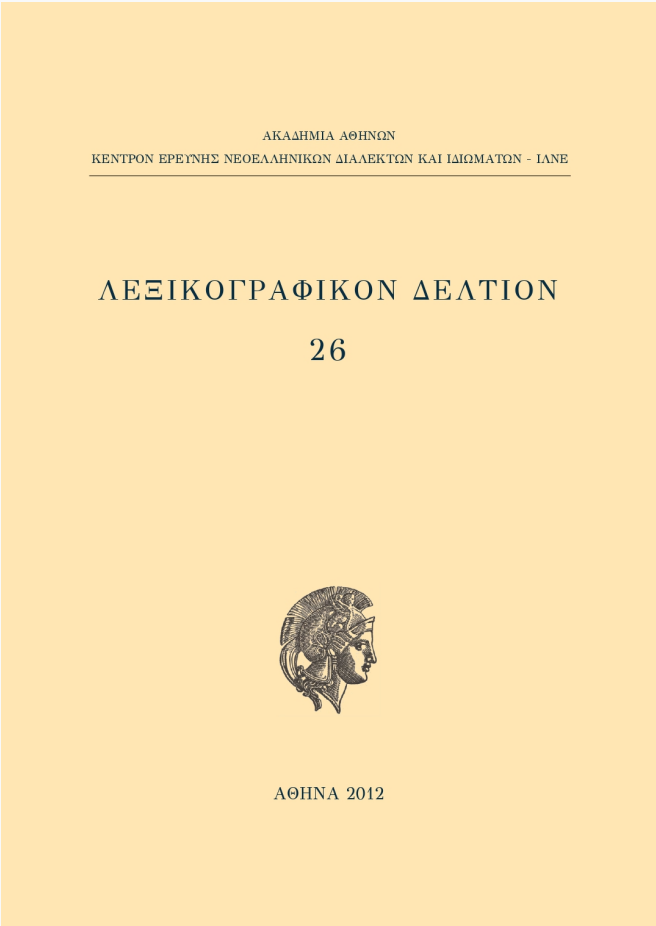

Prologue

Christina Bassea-Bezantakou

doi: 10.12681/ld.38199

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 03/01/2026 01:04:53

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ - ΙΛΝΕ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

26

ΑΘΗΝΑ 2012

26

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ 26

© Copyright 2012: Ακαδημία Αθηνών
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ-ΙΛΝΕ
Αλεξάνδρου Σούτσου 22, 106 71 Αθήνα
www.academyofathens.gr/ilne

Επιμέλεια έκδοσης:
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΠΑΣΕΑ-ΜΠΕΖΑΝΤΑΚΟΥ, Διευθύντρια του ΚΕΝΔΙ
ΙΩ ΜΑΝΩΛΕΣΣΟΥ, Ερευνήτρια
ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΤΣΟΥΔΑ, Ερευνήτρια
ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ, Ερευνήτρια

© Copyright 2012: Académie d'Athènes
CENTRE DE RECHERCHES DES DIALECTES GRECS MODERNES – ILNE
DE L'ACADÉMIE D'ATHÈNES
Alexandrou Soutsou 22, Athènes 106 71
www.academyofathens.gr/ilne

Comité de redaction:
CHRISTINA BASSEA-BEZANTAKOU, Directrice du Centre
IO MANOLESSOU, Chercheuse
GEORGIA KATSOUDA, Chercheuse
MAGDALINI KONSTANTINIDOU, Chercheuse

ISSN: 0400-9169
ISBN: 978-960-404-249-4
e-ISSN: 2945-2759

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος 1
Χριστίνα Μπασέα-Μπεζαντάκου

Το *Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς* ως ιστορικό λεξικό 9-76
Ιώ Μανωλέσσου

Διαλεκτική λεξικογραφία: επισκόπηση και ζητήματα 77-160
Γεωργία Κατσούδα

Η φωνητική απόδοση των νεοελληνικών διαλέκτων
και ιδιωμάτων 161-222
Ιώ Μανωλέσσου, Στ. Μπέης και Χρ. Μπασέα-Μπεζαντάκου

Λεξικογραφική προσέγγιση της σημασίας.
Η θέση του *ΙΛΝΕ* 223-278
Χριστίνα Μπασέα-Μπεζαντάκου

Οι πηγές του *Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς*
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 279-382
Μαγδαληνή Κωνσταντινίδου και Αικατερίνη Τζαμάλη

Η χρήση των λογοτεχνικών παραδειγμάτων στα λεξικά:
η περίπτωση του *ΙΛΝΕ* 383-406
Χρυσούλα Καραντζή-Ανδρειωμένου

Το ονοματολογικό υλικό του *ΙΛΝΕ* 407-432
Άγγελος Αφρουδάκης

Διαλεκτική λεξικογραφία: ελληνική βιβλιογραφία 433-561
Γεωργία Κατσούδα

CONTENTS

Prologue 5
Christina Bassea-Bezantakou

The Historical Dictionary of Modern Greek
as a historical dictionary 9-76
Io Manolessou

Dialect lexicography: overview and issues 77-160
Georgia Katsouda

The phonetic transcription of the Modern Greek dialects 161-222
Io Manolessou, St. Beis and Chr. Bassea-Bezantakou

A lexicographical approach to meaning and sense.
The position of the *Historical Dictionary of Modern Greek* 223-278
Christina Bassea-Bezantakou

The sources of the *Historical Dictionary of Modern Greek* 279-382
Magdalini Konstantinidou and Ekaterini Tzamali

The use of literary examples in dictionaries:
the case of the *Historical Dictionary of Modern Greek* 383-406
Chryssoula Karantzi-Andreiomenou

The onomatological material of the *Historical Dictionary*
of Modern Greek 407-432
Angelos Afroudakis

Bibliography of Modern Greek dialectal lexicography 431-561
Georgia Katsouda

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο παρών 26ος τόμος του *Λεξικογραφικού Δελτίου* αποτελεί μια συνολική επισκόπηση του χώρου της ιστορικής και της διαλεκτικής λεξικογραφίας. Περιέχει οκτώ μεταλεξικογραφικές εργασίες, που συνέγραψαν, κατ' ανάθεσιν, ερευνητές του Κέντρου Ερεύνης των Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων-ΙΛΝΕ. Οι εργασίες αυτές προσεγγίζουν βασικά θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα της λεξικογραφίας και παρουσιάζουν, σχολιάζουν και ερμηνεύουν την τοποθέτηση του *Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς* (*ΙΛΝΕ*) απέναντι σε αυτά, επ' ευκαιρία της αναθεωρήσεως του Κανονισμού Συντάξεώς του, ο οποίος δημοσιεύεται αυτοτελώς ως Παράρτημα.

Εξ ορισμού ο συνεκδιδόμενος Κανονισμός Συντάξεως είναι ένα χρηστικό και πρακτικό εγχειρίδιο, που για λόγους οικονομίας και αυστηρότητας δεν είναι δυνατόν να περιέχει θεωρητική επιχειρηματολογία και αναλυτική βιβλιογραφική τεκμηρίωση. Κατά συνέπεια, κρίθηκε απαραίτητο να συνοδεύεται από έναν ειδικό τόμο, όπου οι πολλές και σημαντικές νέες διατάξεις του α) τοποθετούνται μέσα στο πλαίσιο της σύγχρονης διεθνούς λεξικογραφικής πρακτικής· β) υποστηρίζονται θεωρητικά και βιβλιογραφικά και γ) αιτιολογούνται και αναλύονται με σχολιασμό και παραδείγματα ειλημμένα από την Νέα Ελληνική και, κατά το δυνατόν, από τον υπό προετοιμασία έκτο τόμο του *Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ*. Έτσι, το *ΛΔ* 26 κατ' ουσίαν αποτελεί και πρόδρομο για τον επόμενο τόμο του *Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ*, ο οποίος ελπίζεται να κυκλοφορήσει στα τέλη του επομένου έτους.

Αναλυτικά, το *ΛΔ* 26 καλύπτει τα εξής θεματολογικά πεδία:

Η εργασία της Ι. Μανωλέσσου παρέχει μια επισκόπηση του κλάδου της ιστορικής λεξικογραφίας, των χαρακτηριστικών των ιστορικών λεξικών και μια κατηγοριοποίηση των ιστορικών λεξικογραφικών έργων για την ελληνική γλώσσα. Επιπλέον, εξετάζει συγκεκριμένα μεθοδολογικά ζητήματα ιστορικής λεξικογραφικής πρακτικής (χρονολόγηση, ετυμολόγηση, λημματογράφηση) υπό το πρίσμα των θέσεων του ΙΛΝΕ και του αναθεωρημένου Κανονισμού του.

Η Γ. Κατσούδα προσφέρει μια γενική παρουσίαση των διαλεκτικών λεξικογραφικών προγραμμάτων για τις μείζονες ευρωπαϊκές γλώσσες, καθώς και μια συνολική θεώρηση της διαλεκτικής λεξικογραφίας στην Ελλάδα, εστιάζοντας σε συγκεκριμένα προβλήματα μακροδομής και μικροδομής των διαλεκτικών λεξικών.

Η μελέτη των Ι. Μανωλέσσου, Σ. Μπέη και Χ. Μπασέα-Μπεζαντάκου αφορά το δύσκολο πρόβλημα της φωνητικής μεταγραφής των νεοελληνικών διαλεκτικών ποικιλιών. Μετά από μια ιστορική αναδρομή στις πρακτικές φωνητικής μεταγραφής της ελληνικής και διεθνούς διαλεκτολογικής έρευνας, εκθέτει αναλυτικά και τεκμηριωμένα τις θέσεις του ΙΛΝΕ, εξηγώντας τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν και τις λύσεις που υιοθετήθηκαν αναφορικά με την υιοθέτηση του Διεθνούς Φωνητικού Αλφαβήτου και την αντιστοίχισή του με προγενέστερα συμβατικά συστήματα. Τέλος, προσφέρει αναλυτικούς συγκριτικούς πίνακες, για κάθε διαλεκτική ποικιλία, του φωνητικού συμβολισμού που έχει χρησιμοποιηθεί από τις μείζονες διαλεκτολογικές μελέτες, αντιστοιχίζοντάς τον τόσο με το ΔΦΑ όσο και με το αναθεωρημένο και εμπλουτισμένο συμβατικό σύστημα φωνητικής απόδοσης που καθιερώνεται στον νέο Κανονισμό Συντάξεως του ΙΛΝΕ.

Στην εργασία της Χ. Μπασέα-Μπεζαντάκου προσεγγίζεται θεωρητικά, μεθοδολογικά και βιβλιογραφικά το θέμα του λεξικογραφικού ορισμού της σημασίας, με έμφαση στα ιδιαίτερα προβλήματα της ιστορικής και διαλεκτικής λεξικογραφίας και με παραδείγματα ειλημμένα κατεξοχήν από το ΙΛΝΕ. Θίγονται ζητήματα όπως: η διατύπωση των ορισμών, η διάκριση πολυσημίας και ομωνυμίας, η κατάταξη των σημασιών, η συμπερίληψη εγκυκλοπαιδικών πληροφοριών, η χρήση παραδειγμάτων και σημασιακών χαρακτηρισμών.

Στο άρθρο των Μ. Κωνσταντινίδου και Αικ. Τζαμάλη γίνεται μια πλήρης παρουσίαση των πηγών του ΙΛΝΕ (γραπτών, προφορικών, αρχειακών, λογοτεχνικών, διαλεκτικών κλπ.) με αναλυτικό σχολιασμό των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων τους και σε παραλληλισμό με την διεθνή λεξικογραφική πρακτική. Έμφαση δίδεται στον τρόπο με τον οποίο οι πηγές αυτές αξιοποιούνται στο ΙΛΝΕ και στην παροχή πληθώρας παραδειγμάτων προς τεκμηρίωσιν.

Η Χ. Καραντζή επικεντρώνεται στο ζήτημα της χρήσης των λογοτεχνικών (και μη) παραδειγμάτων και παραθεμάτων στην λεξικογραφία. Προσφέρει μια επισκόπηση των σχετικών μεθοδολογικών αρχών, συνοδευόμενη από παραδείγματα.

Η μελέτη του Α. Αφρουδάκη, υπεύθυνου του Αρχείου Τοπωνυμίων και Κυρίων Ονομάτων του ΚΕΝΔΙ, εξετάζει την διαχείριση και αξιοποίηση του ονοματολογικού υλικού (βαπτιστικά, επώνυμα, παρωνύμια, τοπωνύμια, εθνικά κλπ.) στο ΙΛΝΕ, εν συγκρίσει προς την ελληνική και διεθνή λεξικογραφική πρακτική.

Ο τόμος ολοκληρώνεται με μια εκτεταμένη, κατηγοριοποιημένη και σχολιασμένη βιβλιογραφία για την διαλεκτική λεξικογραφία της Νέας Ελληνικής, την οποία συνέταξε η Γ. Κατσούδα.

Στόχος του παρόντος τόμου ήταν αφενός να συνεισφέρει στην σχετικά πτωχή ελληνόγλωσση μεταλεξικογραφική βιβλιογραφία, αλλά κυρίως να υποστηρίξει και να καταστήσει ευρύτερα γνωστή την πολυετή λεξικογραφική εργασία που επιτελείται στο ΚΕΝΔΙ-ΙΛΝΕ.

Χριστίνα Μπασέα-Μπεζαντάκου

Διευθύντρια του ΚΕΝΔΙ

PROLOGUE

The present, 26th, volume of the *Lexicographicon Deltion* (*Bulletin Lexicographique*) constitutes a general overview of the domain of historical and dialectal lexicography. It contains eight metalexicographical studies written, by commission, by researchers of the Research Center for Modern Greek Dialects -ILNE of the Academy of Athens. These studies approach basic theoretical and methodological issues of modern lexicography and present, comment, and interpret the position of the *Historical Dictionary of Modern Greek* (*ILNE*) with respect to them. The volume is occasioned by the simultaneous publication (as an appendix of the *Lexicographicon Deltion*) of the newly revised *Manual of Regulations of the Historical Dictionary*.

By definition, a manual of regulations is a practical Style Guide containing instructions, rules and general principles for the compilation of a specific dictionary; for reasons of economy and conciseness it cannot provide theoretical argumentation and detailed bibliographical documentation. It was therefore deemed necessary to accompany the new Manual of Regulations by a special volume, where the many and important new directives it contains could be a) set within the framework of current international lexicographical practice b) supported theoretically and bibliographically and c) justified and analysed through comments and examples taken from Modern Greek, and if possible from the latest (6th) volume of the *Historical Dictionary of Modern Greek* (ILNE) which is currently in preparation.

In detail, *Lexicographicon Deltion* 26 covers the following topics:

The paper by Io Manolessou provides an overview of the domain of historical lexicography and of the main features of historical dictionaries, as well as a classification of the historical lexicographical works dedicated to the Greek language. Additionally, it examines specific methodological issues of historical lexicographic practice (dating, etymology, lemmatization) from the viewpoint of the *ILNE* and its revised Manual of Regulations.

G. Katsouda offers a general presentation of dialectal lexicographical projects in the major European languages and an overview of dialectal lexicography in Greece, focusing on specific questions of macro- and microstructure of dialectal dictionaries.

The study by I. Manolessou, S. Beis and Ch. Bassea-Bezantakou concerns the thorny problem of the phonetic transcription of Modern Greek dialectal varieties. After a historical review of the phonetic transcription practices adopted by Greek and international dialectological research, it sets forth and documents in detail the position of the *ILNE*, explaining the problems encountered and the solutions adopted with respect to the adaptation of the International Phonetic Alphabet (IPA) for Modern Greek dialects and its correspondence to previous systems of transcription. Finally, it offers detailed comparative tables for each dialectal variety, in which the phonetic symbols adopted by the major previous studies are listed and provided with a correspondence with each other, with the IPA and with the system propounded by the revised Manual of Regulations of the *ILNE*.

The paper by Ch. Bassea-Bezantakou is a theoretical, methodological and bibliographical approach to the issue of the lexicographical definition of meaning, with emphasis on the special problems of historical and dialectal lexicography and with examples taken mostly from the *ILNE*. The questions addressed include: the formulation of definitions, the distinction between polysemy and homonymy, the ordering of the senses, the inclusion of encyclopedic information, and the use of examples and labels.

M. Konstantinidou and E. Tzamali provide, in their contribution, a full presentation of the sources of the *ILNE* (written, oral, archival, literary, dialectal etc.), accompanied by a detailed commentary of the advantages and disadva-

ntages of each source, in parallel with international lexicographical practice. The way in which these sources are employed in the *ILNE* is illustrated with a wealth of examples.

The article by Ch. Karantzi-Andreiomenou focuses on the issue of the use of literary (and non-literary) examples and quotations in lexicography. She offers an overview of the relevant methodological principles, accompanied by illustrations from the *ILNE* and other Greek dictionaries.

A. Afroudakis, the responsible for the Archive of Toponyms and Proper Names of the Research Center for Modern Greek Dialects, examines the management and use of the onomatological material (first names, last names, nicknames, placenames etc.) for the compilation of the *ILNE*, comparing its practice to that of Greek and international lexicography.

The volume is rounded off with an extensive, classified and annotated bibliography of the dialectal lexicography of Modern Greek, compiled by G. Katsouda.

The aim of the present volume was primarily to contribute to the relatively poor Greek metalexicographical literature, but also to document, and to make known to the Greek and international academic community, the decades-long lexicographical work taking place at the Research Center for Modern Greek Dialects- ILNE.

Christina Bassea-Bezantakou

Director